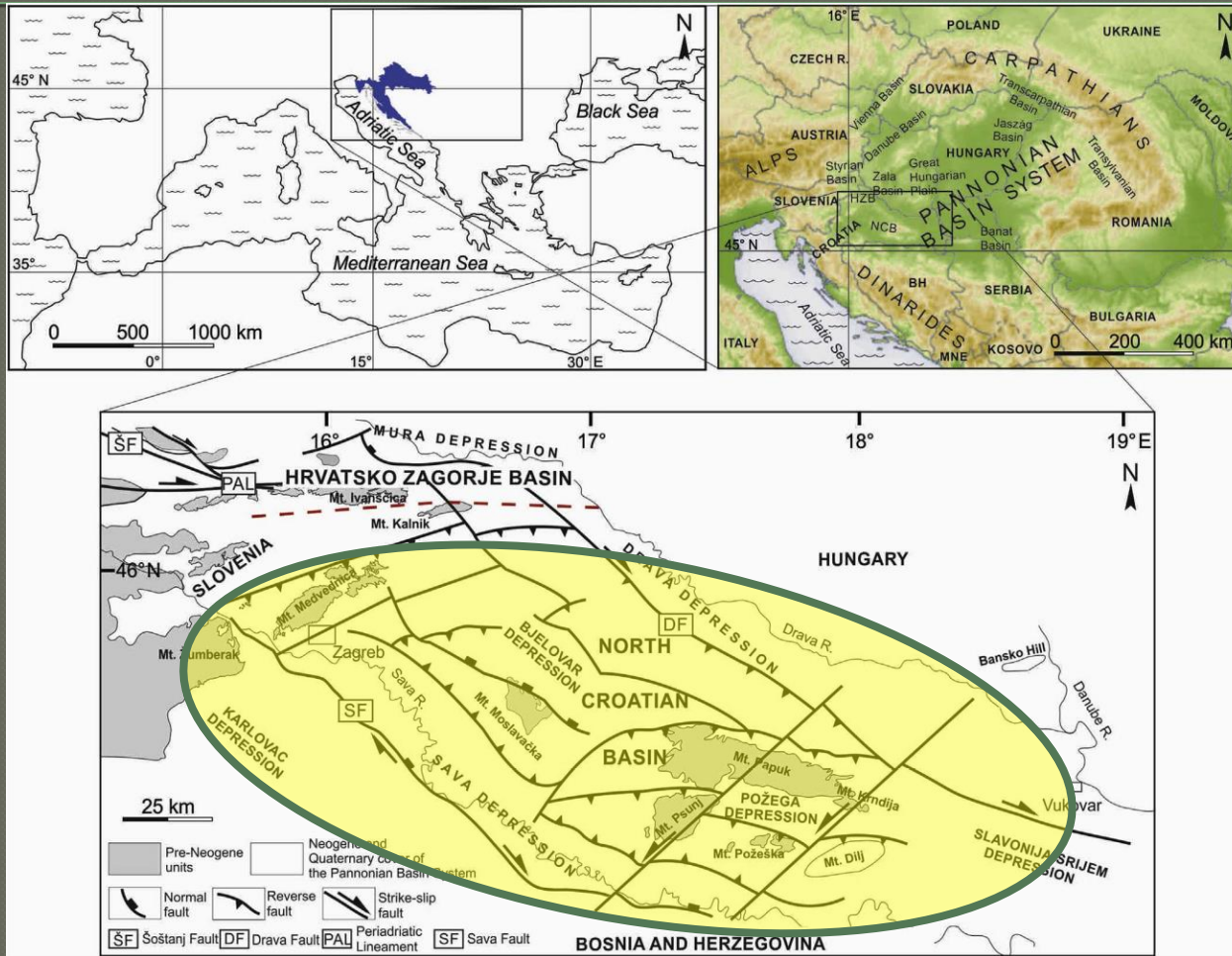
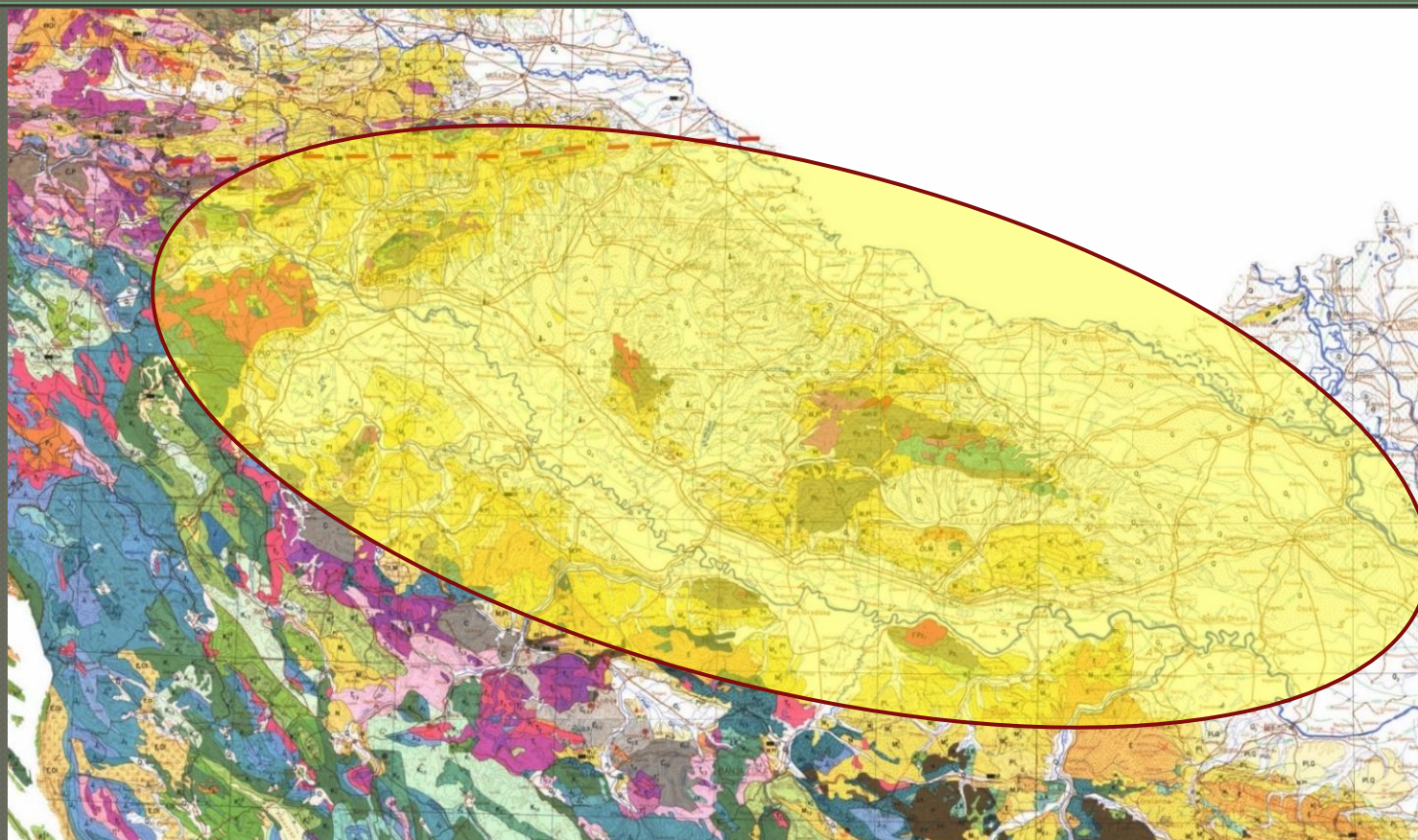

SJEVERNOHRVATSKI BAZEN

kopneno-jezerski razvoj

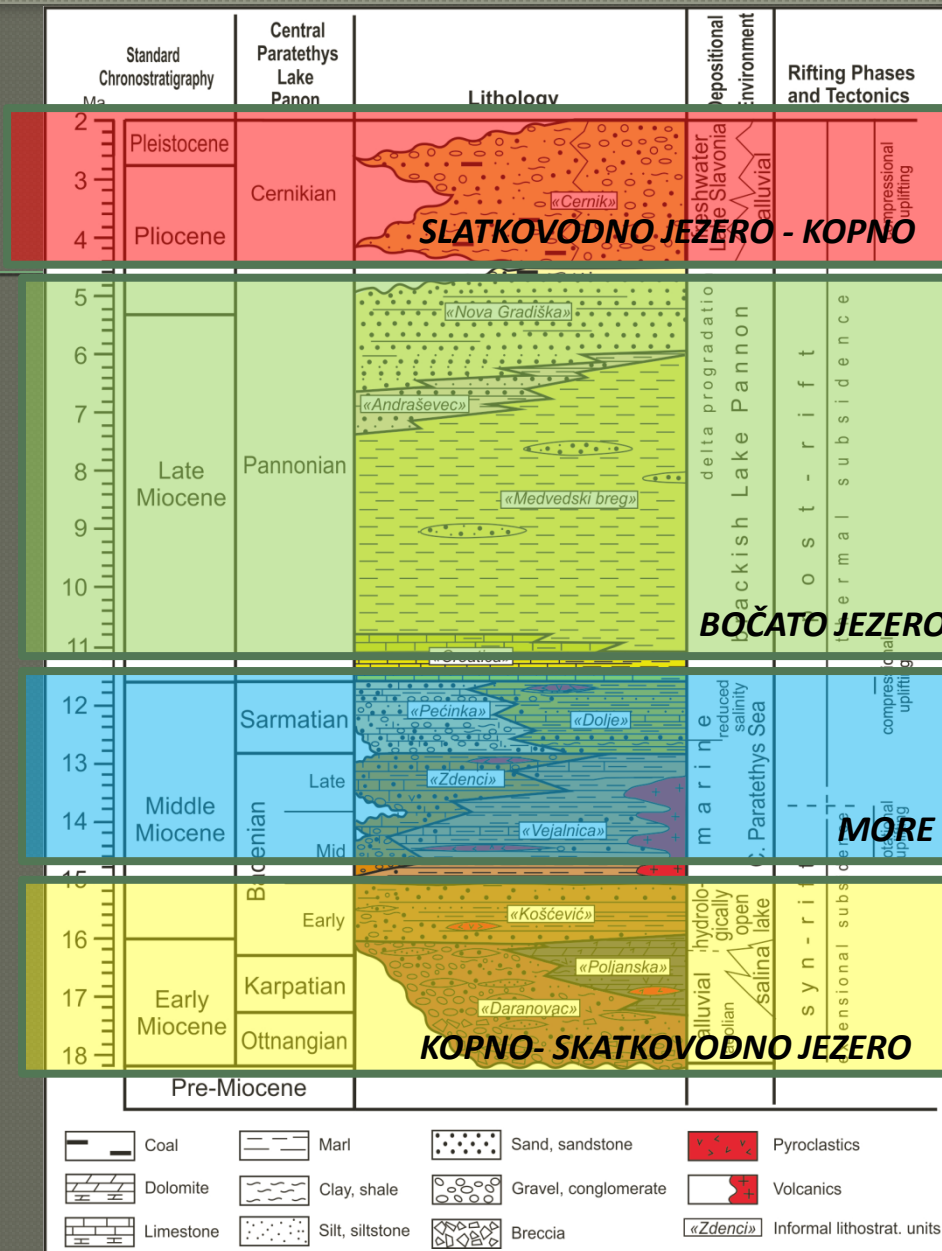
Slika 1 Rasprostranjenje Sjevernohrvatskog bazena (Iz Pavelić & Kovačić, 2018).

*Slika 2 Isječak Geološke karte SFRJ s ucrtanim rasprostriranjem Sjevernohrvatskog bazena
(Isječak GK SFRJ 1:500,000)*

SHB

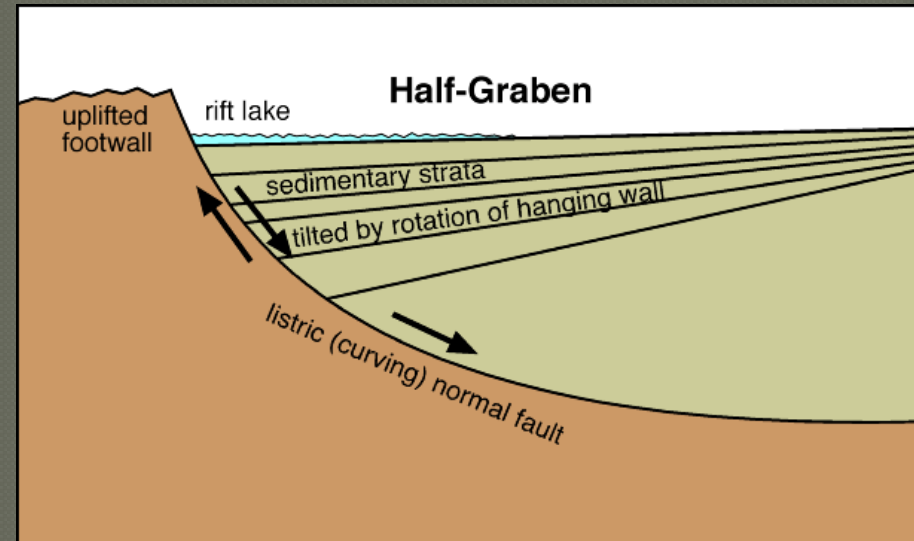
- neogenski riftni bazen generiran kontinentskim riftanjem
- rift generiran litosferom (pasivni rift)
- u područjima snažno tektonski deformirane litosfere
- izdizanje gornjeg plašta bez domiranja gornje kore
- normalno rasjedanje, ekstenzija, stanjenje kore
- početni vulkanizam niske aktivnosti, postupno osnažuje

Slika 3 Sedimentološki i stratigrafski stup naslaga SHB (Iz Kovačić & Pavelić, 2017).

SHB

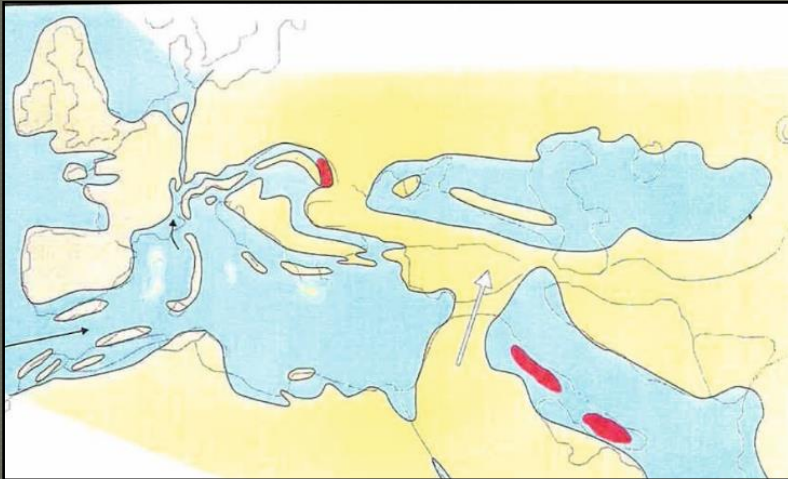
- sinrift faza: otnang – srednji baden
  - tektonsko tonjenje i ekstenzija
- postrift faza: kasni baden – kvartar
  - termalno tonjenje (hlađenje litosfere) prekidano dvjema kompresijskim fazama
- bazen dulji od 400 km, širok 100 km
- pružanje glavnih tektonskih zona ZSZ-I/II
- izdužene udoline kao relikti tektonskih polugraba
- najveća dubina predneogenskih stijena veća od 6.500 m
  - zadebljanje naslaga prema dubljim dijelovima bazena

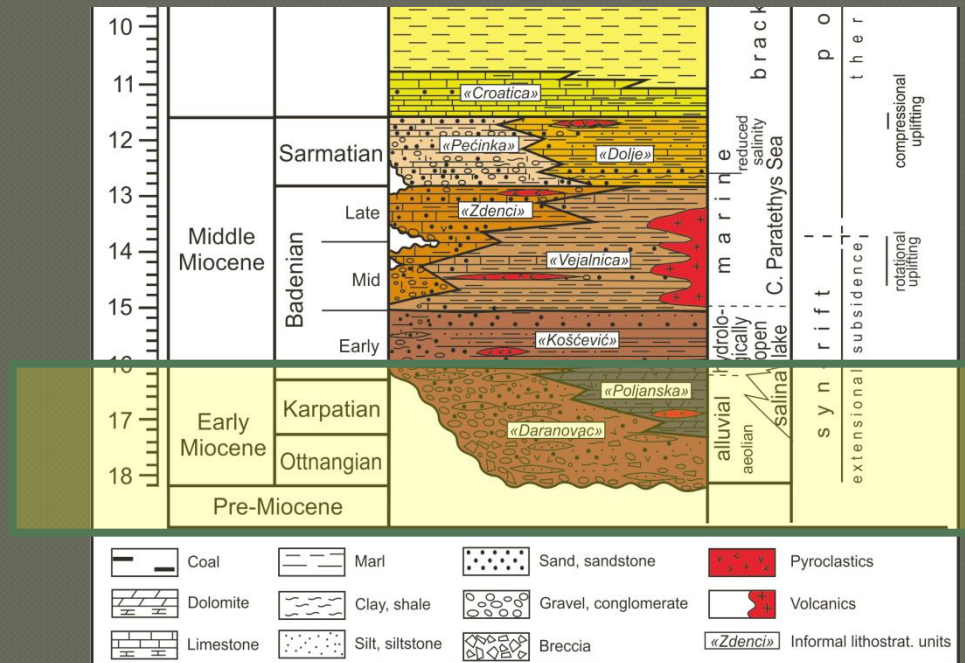
Slika 4 Razvoj polugrabe tonjenjem niz listričke rasjede

OTNANG - KARPAT

- 18 – 16,3 mil. god.
- ranije „niži otnang“

Slika 5 Paleogeografska situacija na širem prostoru PB tijekom otnanga (Iz Rögl, 1996)

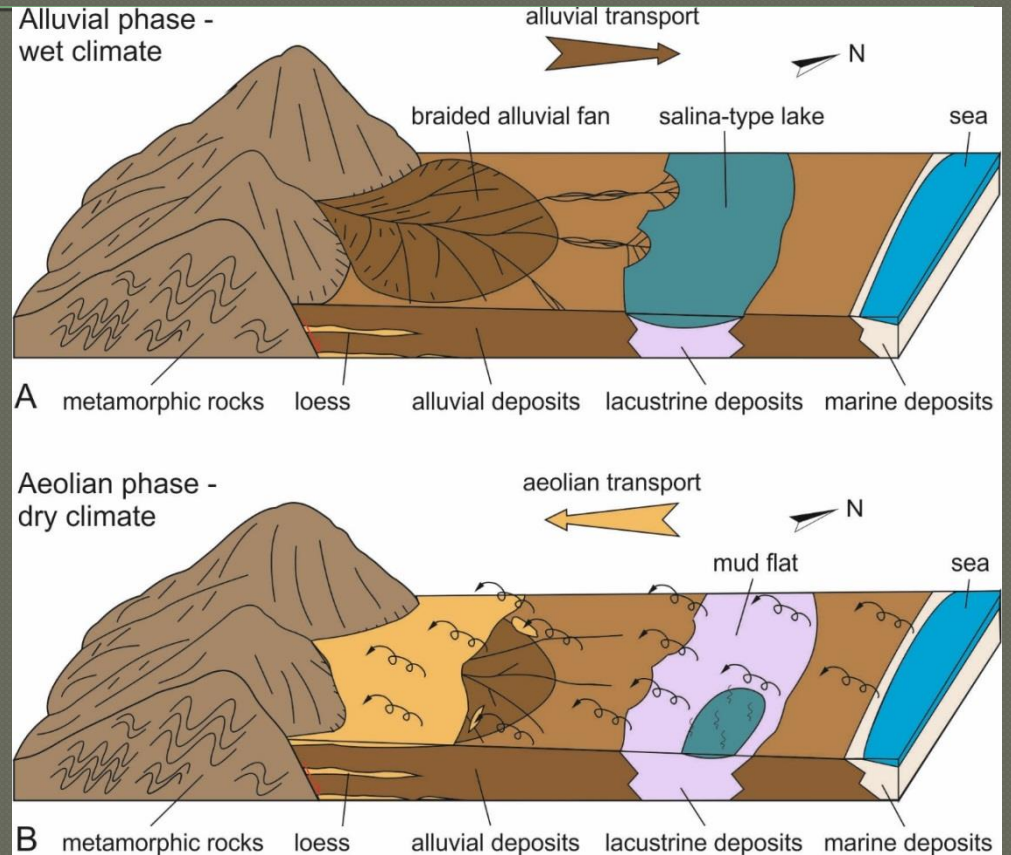

Slika 6 Sedimentološki i stratigrafski stup naslaga SHB s istaknutim razdobljem otnang-karpat (Iz Kovačić & Pavelić, 2017).

OTNANG - KARPAT

riječni taložni okoliši

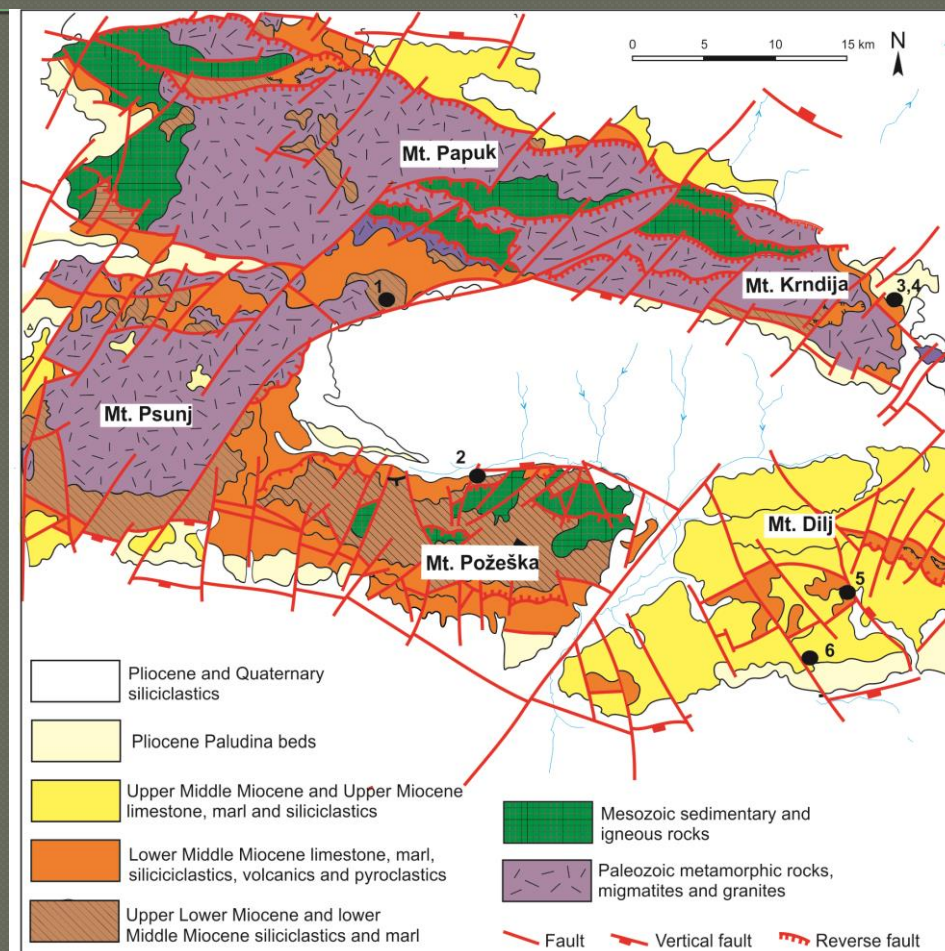
- aluvijalne lepeze, prepletene rijeke, uz eolsko taloženje (prapor)
- konglomerati, breče, pješčenjaci, silt, glina, tuf – izrazito prevladavanje klastita
- lokalno izvorište
- crvenkasta boja
- bez flore i faune (i polena)
- paleotransport prema S i SI (Dravska udolina)
- polusuha klima

Slika 7 Model taloženja aluvijalnih i eolskih sedimenata na području Slavonskih gora (Iz Pavelić et al., 2016).

riječni taložni okoliši

- površinski otkriveni na mnogim lokalitetima (Kalnik, Medvednica, Pšunj (na vrhu!!!), Požeška gora (glavna masa i vrhovi!!!))

Slika 8 Pojednostavljena geološka karta Slavonskih planina. Smeđom bojom označene su aluvijalne naslage i sedimenti salina jezera (Iz Kovačić & Pavelić, 2017).

Požeška
gora

Medvednica

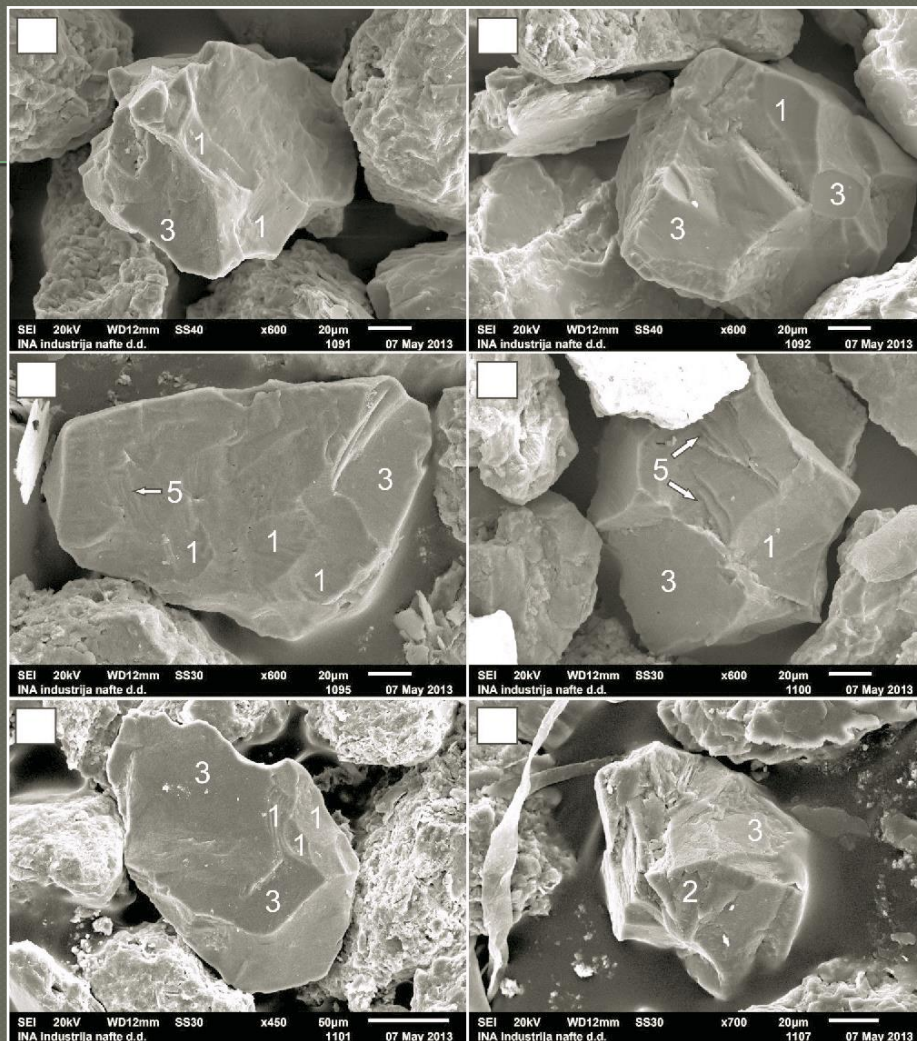
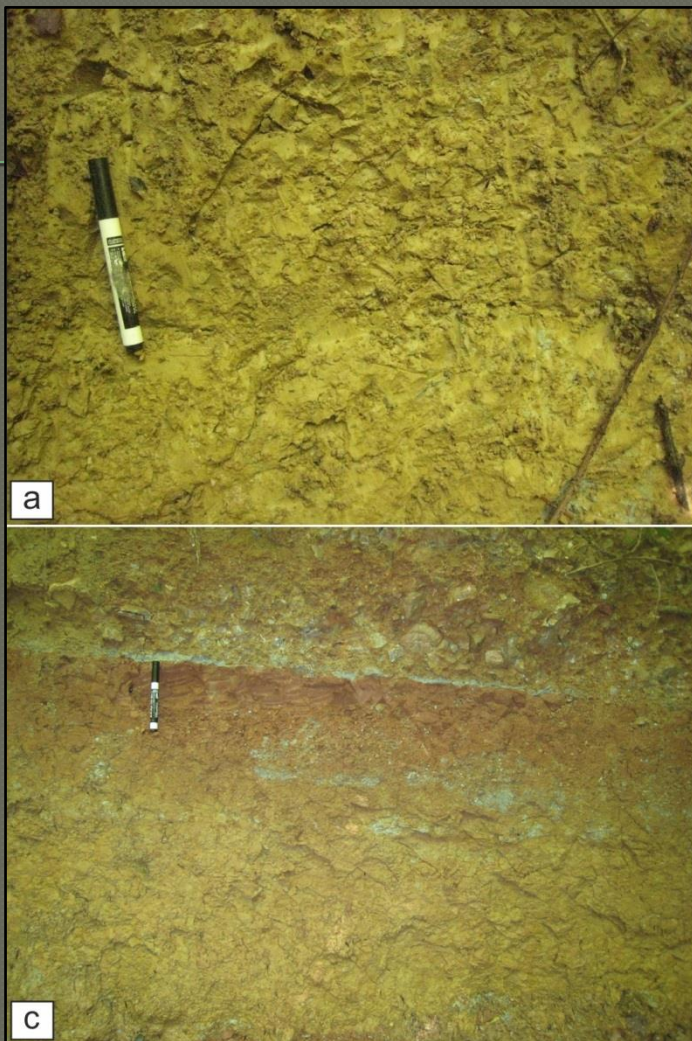
Požeška
gora

Kalnik

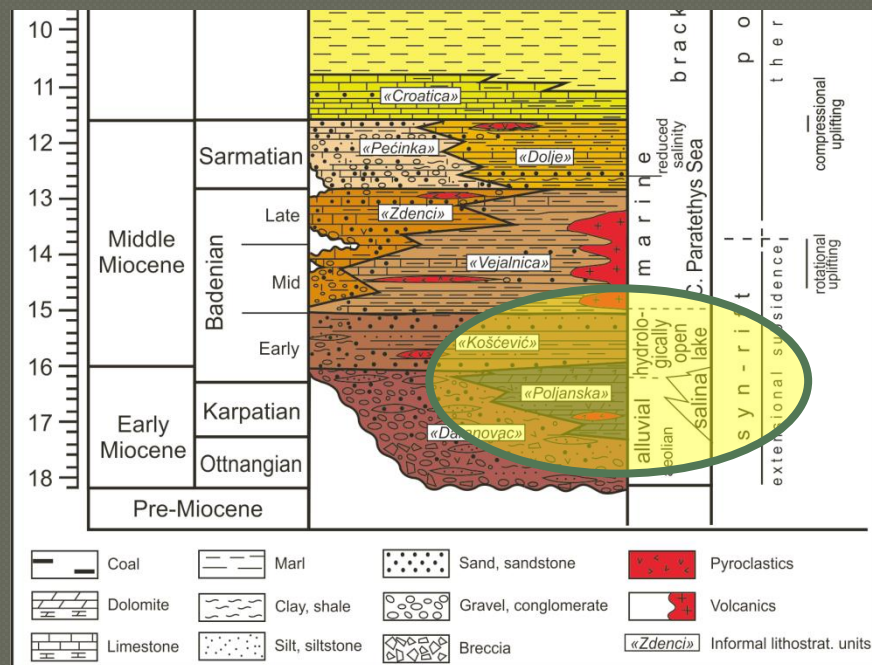
Slika 9 Aluvijalni sedimenti otnanga.

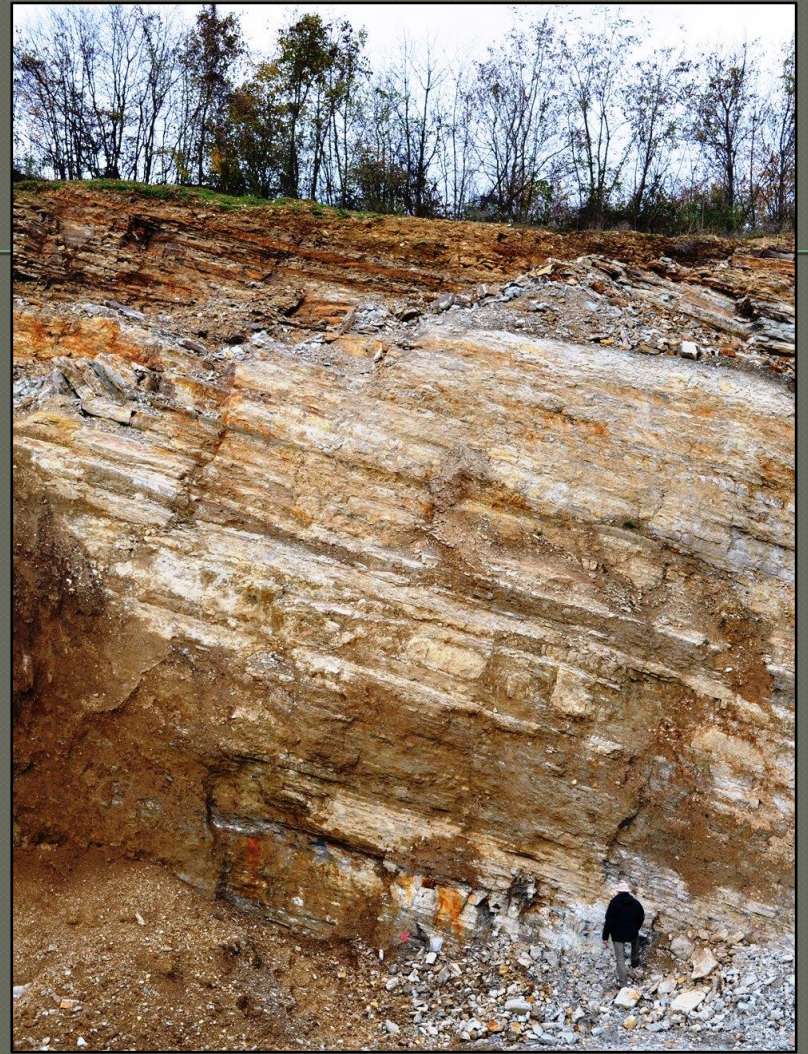
Slika 10 A) Žuti glinoviti prah unutar krupnozrnatih aluvijalnih sedimenata interpretiran kao eolski sediment – prapor; B) SEM fotografije zrna kvarca s „ožiljcima“ tipičnima za eolski transport materijala, Lokalitet daranovci, Požeška gora (Iz Pavelić et al., 2016).

salina jezerski taložni okoliši

- jezero tipa saline (zatvoreno jezero)
- na riječnim naslagama
- siliti, pješčenjaci, konglomerati, tuf, dolomit, analcim
  - prevladavanje klastita
- rijetke slatkovodne školjke i puževi, ostrakodi, fragmenti kopnene flore
- povećana količina organske tvari
- moguća kratkotrajna uspostava veze s morem
- polusuha klima

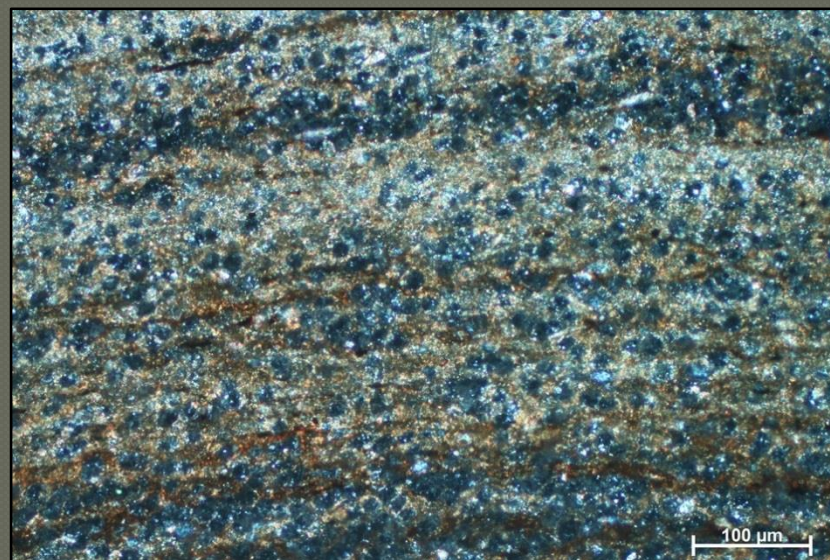
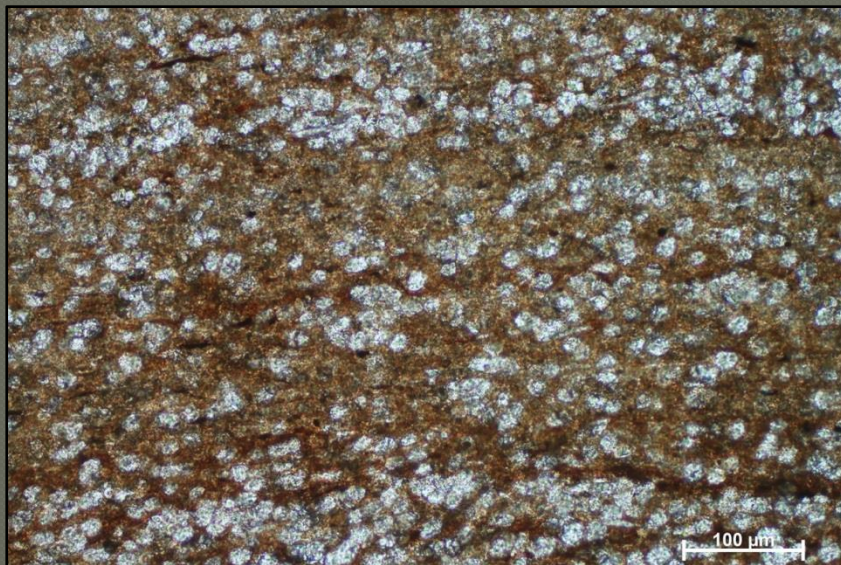
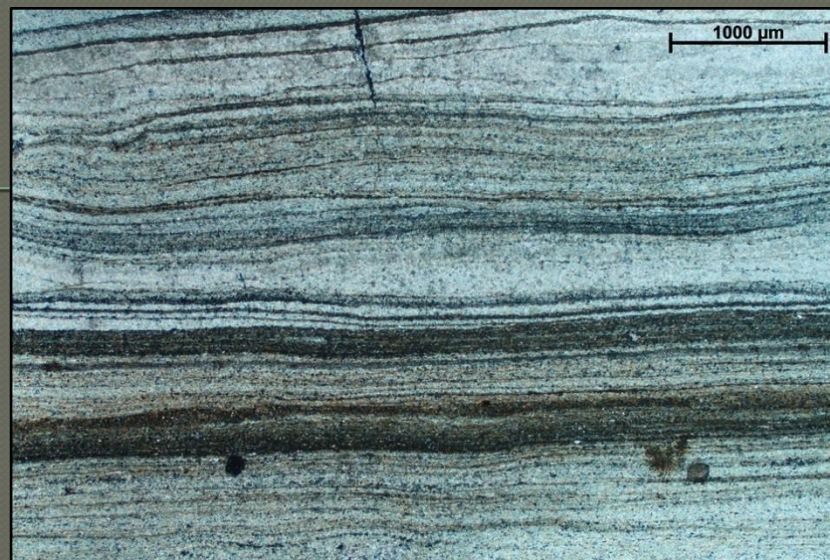
Slika 11 Sedimentološki i stratigrafski stup naslaga SHB s istaknutim naslagama taloženima u jezeru tipa saline (Iz Kovačić & Pavelić, 2017).

Slika 12 Sedimenti jezera tipa saline. Lokalitet Poljanska, Papuk.

Slika 13 Sedimenti jezera tipa saline. Lokalitet Poljanska, Papuk.

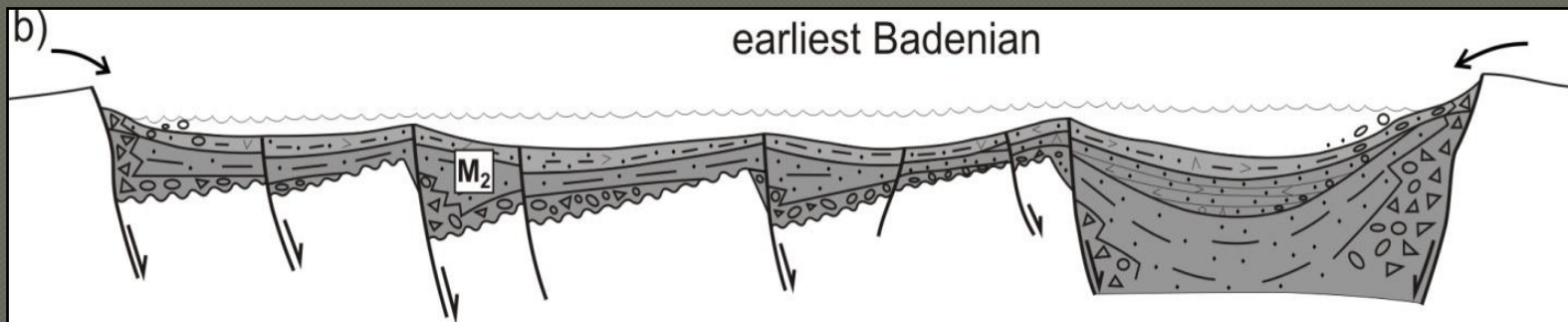
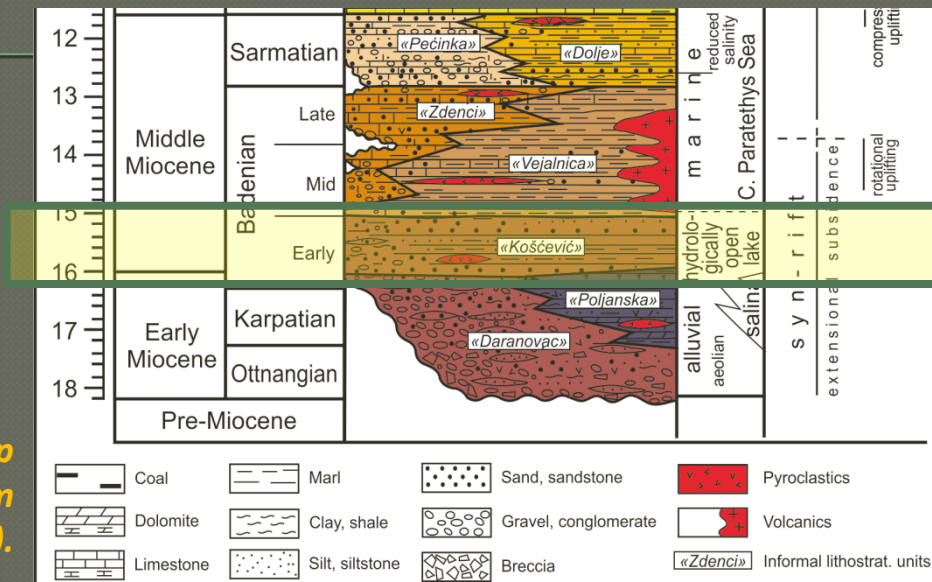
Slika 14 Mikrofotografije analcimsko-dolomitnih stijena iz jezera tipa salina. Lokalitet Poljanska na Papuku.

? KARPAT – DONJI BADEN

slatkovodni jezerski okoliši

- 16,5-15 Ma

Slika 15 Sedimentološki i stratigrafski stup naslaga SHB s istaknutim razdobljem ranog badena (Iz Kovačić & Pavelić, 2017).

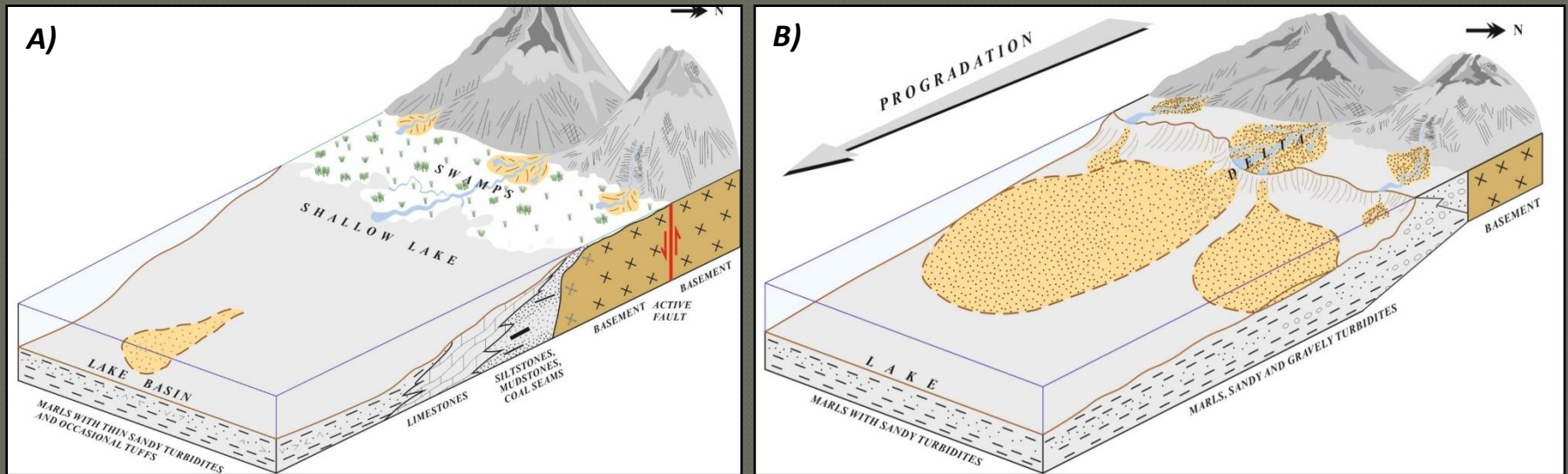
Slika 16 Model evolucije prostora Slavonskih planina i sjeverne Bosne u vrijeme starijeg badena. Nastavljena je ekstenzija i normalno rasjedanje iz starijeg miocena uz formiranje velikog slatkovodnog, hidrološki otvorenog jezera. Današnje Slavonske planine nalazile su se ispod razine vode u jezeru. Većina materijala donášana je u jezero iz smjera juga (iz Pavelić, 2001).

OKOLIŠ TALOŽENJA:

- slatkovodno jezero (otvorenog tipa)

UVJETI TALOŽENJA:

- topla i vlažna klima (miocenski klimatski optimum)
- supsidencija bazena

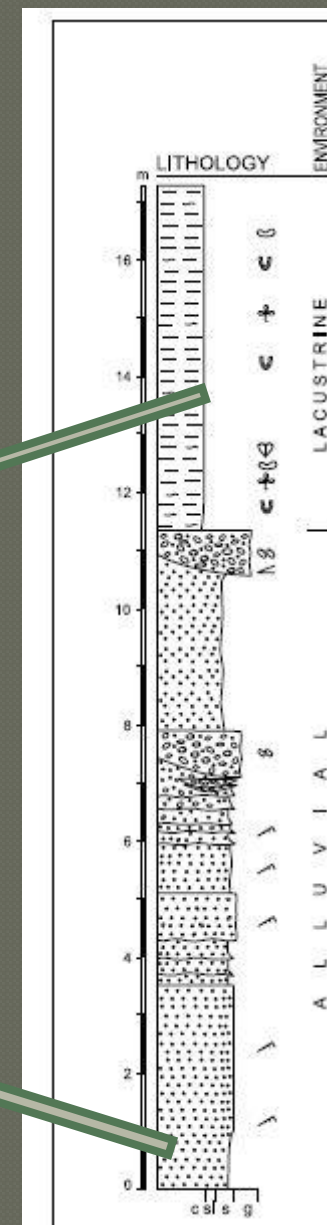
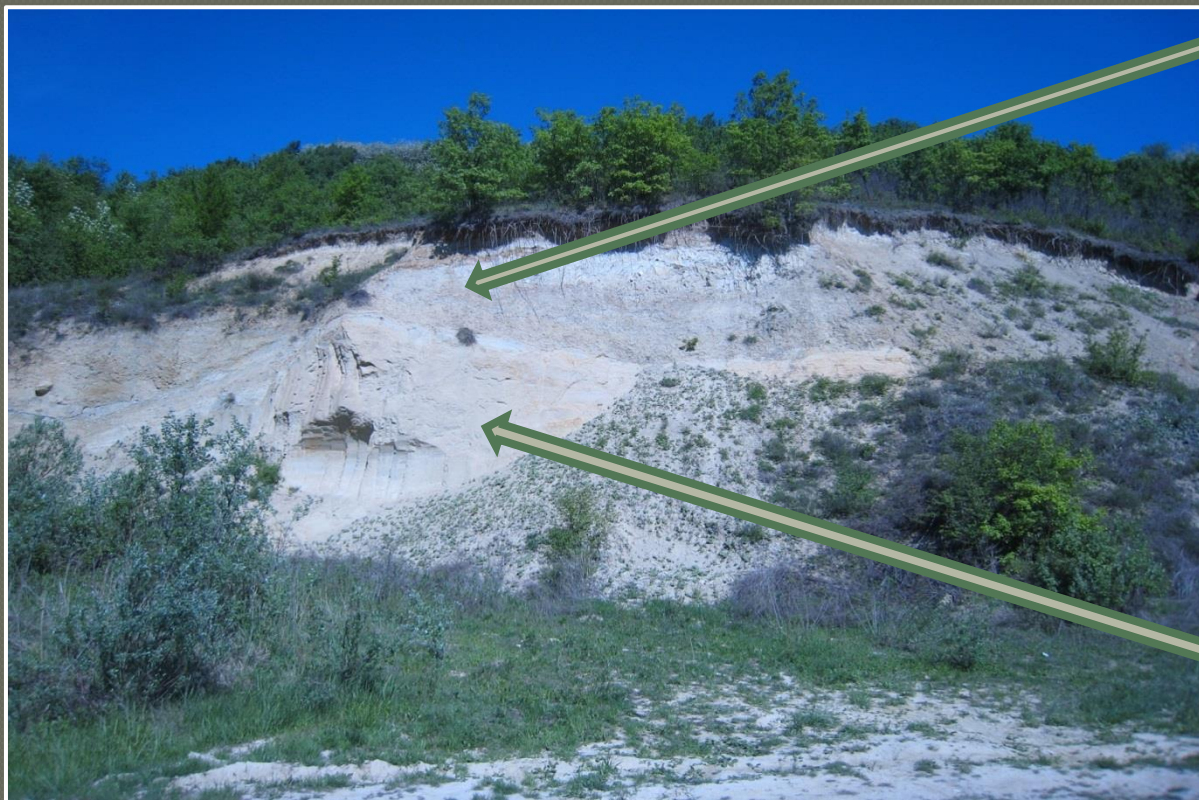

Sl 17 Paleogeografska rekonstrukcija taloženja slatkovodnih naslaga najmlađeg karpata i ranog badena A) stariji - transgresivni slijed; B) mlađi - regresivni slijed (tipično za prostor Medvednice).

LITOLOGIJA:

- kalcitični siltovi, lapori
- proslojci pještjenjaka, i konglomerata
- vapnenci s proslojcima ugljena (lokalno u donjem dijelu naslaga)
- konglomerati (krupnozrnate delte u kasnoj fazi)
- tufovi

Slika 18 Postupni prijelaz iz pijesaka i šljunaka taloženih u aluvijalnom okolišu u lapore taložene u slatkovodnom jezerskom okolišu. Lokalitet Banićevac – Psunj (Prerađeno prema Pavelić et al., 2003).

FOSILNI SADRŽAJ:

- slatkovodni mekušci (školjkaši, puževi)
- ostrakoda
- smeđe alge
- kopnena vegetacija (obilje)

LOKALITETI

- Medvednica, Kalnik, Moslavačka gora, Banovina, Papuk, Požeška gora

Slika 19 Laponi s lokaliteta Laz bogati su fosilnim lišćem koje ukazuje na suptropsku klimu. Fosilni list roda Daphnogene.

Slika 20. Klastični detritus je strukturno i mineraloški nezreo najvjerojatnije taložen u riječnom kanalu. Izostanak crvene boje (tipične za aluvijalne sedimente starijeg miocena) ukazuje na promjenu klime iz semiaridne u humidnu. Lapori sadrže bogatu zajednicu slatkovodnih mekušaca (prim. *Congeria* sp.) i ostrakoda. Lokalitet Banićevac – Psunj.

Slika 21 Krupnozrnata delta tipa Gilbert formirana na početku jezerske faze razvoja bazena. Primarni nagib slojeva je tektonski naknadno još povećan. Materijal strukturno nezreo, donesen iz smjera juga. Požeška gora.

Slika 22. Lapori s fosilnom zajednicom ostrakoda iz slatkovodnog do boćatog jezerskog okoliša. Požeška gora.

Slika 23 Siltovi i siltozni lapori taloženi u dubljim dijelovima jezera. Sadrže fosilnu floru koja ukazuje na toplu i vlažnu klimu. Lokalitet Košćević – Medvednica.

Slika 24 Koso uslojeni konglomerati iz najmlađeg dijela jezerskih naslaga taloženi u delti tipa Gilbert. Postanak konglomerata pokazatelj je regresivnog sedimentacijskog slijeda. Lokalitet Franci – Medvednica.

Slika 25 Vapnenci tipa kokine s proslojcima ugljena taloženi u priobalnim dijelovima slatkovodnog jezera. Lokalitet Planina - Medvednica

16 Ma

*Slika x. Proslojak izmijenjenog tufa debljine oko 0,5m unutar pijesaka, vapnenaca i lapora s jezerskim školjkašima (*Mytilopsis*). Lokalitet Sjeničak (Karlovačka subdepresija) (Iz Mandić et al., 2012).*

15,9 Ma

*Slika x. Sloj izmjenjenog tufa debljine 50 cm unutar glina, siltova i vapnenaca s fosilnim ostacima *Mytilopsis*. Lokalitet Paripovac (Banovina) (Iz Mandić et al., 2012).*

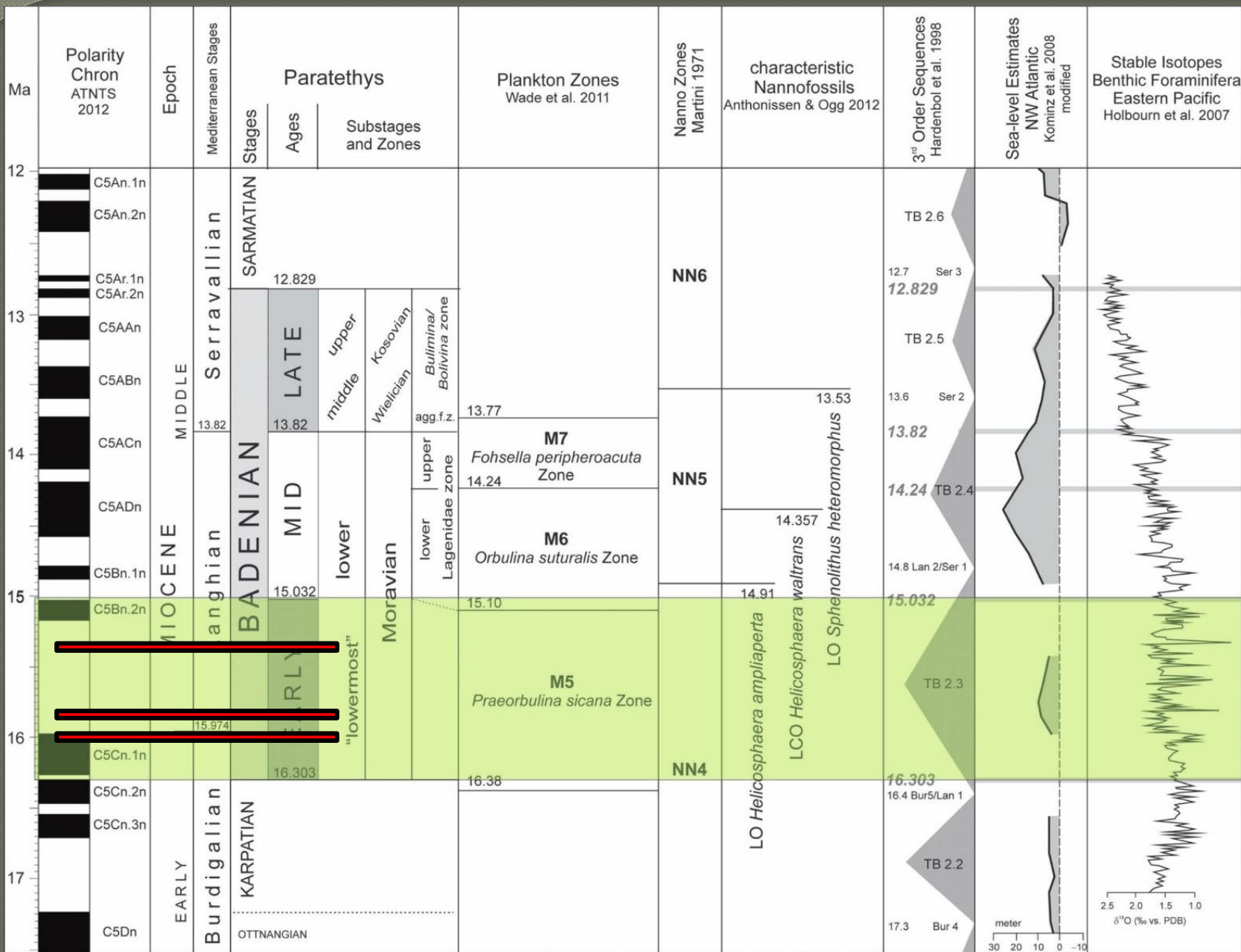

Slika x Izdanak lapora s proslojkom izmijenjenog tufa. Lapori sadrže bogatu fosilnu zajednicu slatkovodnih školjkaša. Zajednica ostrakoda ukazuje na mjestimične boćate uvijete taloženja. Lokalitet Laz – Medvednica.

15,4 Ma

Slika x Proslojak izmjenjenog tufa unutar slatkovodnih lapora na lokalitetu Laz na Medvednici (Marković, 2017).

Slika 26. Slatkovodne jezerske naslage taložene su tijekom ranog badena, a moguće i krajem karpata!

LITERATURA:

- **KOVAČIĆ, M. & PAVELIĆ, D. (2017):** Neogene Stratigraphy of the Slavonian Mountains // Field Trip Guidebook: Neogene of Central and South-Eastern Europe / Kovačić, Marijan ; Wacha, Lara ; Horvat, Marija (ur.). Zagreb : Hrvatsko geološko društvo, str. 5-9.
- **MANDIĆ, O., DE LEEUW, A., BULIĆ, J., KUIPER, J., KRIJGSMAN, W. & JURIŠIĆ-POLŠAK, Z. (2012):** Paleogeographic evolution of the Southern Pannonian Basin: 40Ar/38Ar age constraints on the Miocene continental series of northern Croatia. *Int. J. Earth Sci.*, 101, 1033-1046.
- **MARKOVIĆ, F. (2017):** Miocenski tufovi Sjevernohrvatskoga bazena. Doktorski rad, Sveučilište u Zagrebu, 174 str.
- **PAVELIĆ, D. (2001):** Tectonostratigraphic model for the North Croatian and North Bosnian sector of the Miocene Pannonian Basin System. *Basin Research*, 13, 359-376. *Rev.*, 143, 98–116.
- **PAVELIĆ, D., AVANIĆ, R., KOVAČIĆ, M., VRSALJKO, D. & MIKNIĆ, M. (2003):** An Outline of the Evolution of the Croatian Part of the Pannonian Basin System. U: *Evolution of Depositional Environments from the Palaeozoic to the Quaternary in the Karst Dinarides and the Pannonian Basin*. 22nd IAS Meeting of Sedimentology (Ur. I. Vlahović & J. Tišljari), Opatija –September 17–19, 2003, Field Trip Guidebook, 155-161, Zagreb.
- **PAVELIĆ, D., KOVAČIĆ, M., BANAK, A., JIMÉNEZ-MORENO, G., MARKOVIĆ, F., PIKELJ, K., VRANJKOVIĆ, A., PREMUŽAK, L., TIBLJAŠ, D. & BELAK, M. (2016):** Early Miocene European loess: A new record of aridity in southern Europe. *Geol. Soc. Am. Bull.*, 128, 110-121.
- **PAVELIĆ D. & KOVAČIĆ M. (2018):** Sedimentology and stratigraphy of the Neogene rift-type North Croatian Basin (Pannonian Basin System, Croatia): A review". *Marine and Petroleum Geology*, 91, 455-469.
- **RÖGL, F. (1996):** Stratigraphic correlation of the Paratethys Oligocene and Miocene. *Mitt. Ges. Bergbaustud. Österr.*, 41, 65-73.